

DOI: 10.20535/2522-1078.2023.2(14).295207

УДК 001:007:316

Надходження до редакції: 28.11.2023

Прийняття до друку: 01.12.2023

Досенко А. К.

*канд. наук із соц. комунікацій, доц.,
зав. кафедри журналістики Т
аврійського національного університету
ім. В. І. Вернадського, м. Київ, Україна,
likadosenko@gmail.net*

ORCID: 0000-0002-5415-1299

Dosenko A.

*PhD of Social Communications,
Head of the Department of Journalism
V. I. Vernadskyi Taurida National University,
Kyiv, Ukraine, likadosenko@gmail.net*

ORCID: 0000-0002-5415-1299

TELEGRAM-КАНАЛИ ЯК ПЛАТФОРМИ ДЛЯ ПОШИРЕННЯ КОНТЕНТУ В УКРАЇНА ЗА ЧАСІВ ВІЙНИ

TELEGRAM CHANNELS AS A PLATFORM FOR THE DISTRIBUTION OF CONTENT IN UKRAINE DURING THE WAR

Метою статті є дослідження феномену телеграм-каналів в українському інформаційному просторі з моменту повномасштабного вторгнення РФ на територію України.

Методологія наукової роботи реалізувалася в низці методів, серед яких були: огляд наукових джерел, що допоміг визначитися з поняттям телеграм-каналу як ЗМК, описати його особливості; порівняльний метод сприяв знаходженню рейтингів впливовості телеграм-каналів; аналіз фотоконтенту сприяв унаочненню тексту й аргументації наукових роздумів.

Результати. Сьогодні телеграм-канали посідають чільне місце серед ЗМК, мають вплив на аудиторію, значну кількість підписників. Дослідження подібних каналів є актуальним не тільки через високий рівень впливовості та популярності, але й через шляхи просування інформаційного продукту. Подібний підхід обумовлюється тісною співпрацею з цільовою аудиторією, високою частотністю оновлення контенту, висвітленням тільки актуальних та «свіжих» подій. Телеграм сьогодні є не лише доступним, але й дієвим методом просування ідей, формування світогляду українців, провідною формою спілкування в галузі реалізації прикладних інформаційно-комунікаційних технологій.

Проаналізовано найпопулярніші телеграм-канали, тематику та опублікований контент (з урахуванням фотографій). Описано шляхи використання телеграму українцями, що було обумовлено не лише часом, але й доступністю та дешевим використанням платформи, зручністю публікацій та прочитання, можливістю

комунікації між користувачами телеграм-каналів та прозорою реакцією аудиторії на контент для власника платформи.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в детальній характеристиці телеграм-каналів як ЗМК, що стали потужною альтернативою традиційним медіа у вітчизняному інформаційному просторі.

Практична цінність отриманих результатів полягає в тому, що вони можуть бути застосовані під час викладання академічних дисциплін як фундаментального, так і вибіркового блоку для студентів, які навчаються на спеціальності «061 Журналістика».

Ключові слова: прикладні соціально-комунікаційні технології, телеграм-канали, читацька аудиторія, рейтинг медіа.

The aim of the article is to study the phenomenon of Telegram channels in the Ukrainian information space since the full-scale invasion of the Russian Federation into the territory of Ukraine.

The methodology of the scientific work was implemented in a number of methods, among which were: a review of scientific sources and opinions, which helped to define the concept of the Telegram channel as media to describe their features; a comparative method that contributed to finding ratings of the influence of Telegram channels; analysis of photo content, which contributed to the illustration of the text and the argumentation of scientific reflections

The results. Today, Telegram channels occupy a prominent place among media, have influence on the audience, and a strong number of subscribers. The study of such channels is relevant not only because of the high level of influence and popularity, but also because of the ways of promoting the information product. Such an approach is conditioned by close cooperation with the target audience, high frequency of content updates, coverage of only relevant and «fresh» events. Telegram today is not only an accessible, but also an effective method of promoting ideas, shaping the worldview of Ukrainians, a leading form of communication in the field of applied information and communication technologies.

The most popular Telegram channels, topics and published content (including photos) were analyzed. The ways of using Telegram by Ukrainians are described, due not only to time, but also to accessibility and cheapness of use, ease of publication and reading, the possibility of communication between users of Telegram channels, and the transparent reaction of the audience to content for the platform owner.

The scientific novelty of the obtained results lies in the detailed characterization of telegram channels as media, which have become a powerful alternative to traditional media in the domestic information space.

The practical value of the obtained results lies in the fact that they can be applied during the teaching of academic disciplines of both the fundamental and selective blocks for students studying in the «061 Journalism» specialty.

Keywords: applied social and communication technologies, Telegram channels, readership, media rating.

Вступ. Після 24 лютого 2022 року в Україні дуже гостро постає проблема отримання актуальної інформації — оперативне подання новин стало пріоритетним. Пов'язано це було не лише зі швидкістю інформування про події, адже медіа не завжди були доступними, а з низкою ситуацій: окупація територій та відключення українського телебачення, мережі зв'язку, блекаут і повна відсутність інформаційного простору, інформаційна війна та потреба (особливо на тимчасово окупованих територіях) в альтернативних джерелах інформації. Через це мережа Telegram, яка в Україні була й так досить потужним комунікатором, стала розвиватися стрімкіше, посівши місце провідного інформаційно-комунікаційного каналу. «Поряд зі стандартними ЗМК, що задовольняють потреби громадян в офіційній та підтвердженій інформації, почали активно з'являтися нові та розвиватися вже давно створені інформаційні канали у соціальних мережах та месенджерах» [3, с. 72].

Огляд літератури. Питання телеграму як одного з важливих месенджерів піднімають українські науковці. Варто згадати наукові праці О. Васьківської «Особливості інформаційних каналів соціальних мереж під час російсько-української війни»; А. Коваленко «Онлайн-марафон в Telegram, як засіб просування культурного медіа продукту»; Н. Шульської, Р. Зінчук «Медіаманіпуляції в умовах російсько-української війни (на прикладі локальних ЗМІ)». Механізми утворення та функціонування месенджерів і комунікаційних платформ досліджують А. Досенко, О. Ситник, Л. Юлдашева та інші. Питання мови в соціальних мережах вивчають Г. Сухаревська, І. Мудра та інші.

Telegram-канали в Україні стали інструментом ЗМК зі своєю аудиторією, функціональними особливостями. Вони відображають ставлення аудиторії до проблем суспільства, її реакцію на події в країні тощо. Цю тенденцію описують публікації, як: М. Года «Telegram: історія створення месенджера, боти та блокування сервісу»; В. Мальченко «Соцмережі і телеграм-канали — основні джерела інформації дніпровських онлайн-ЗМІ»; А. Присяжнюк «22 українських Telegram-канали для

щоденного читання»; І. Семенова «Джокери з Телеграму. Топ-10 українських політичних каналів за кількістю підписників» та інші.

Мета — дослідити феномен Telegram-каналів в українському інформаційному просторі з моменту повномасштабного вторгнення рф на територію України.

Методи дослідження. Одним з основних методів для написання цієї наукової роботи став огляд наукових джерел, що допоміг окреслити поняття телеграм-каналу як ЗМК, описати його особливості. Порівняльний метод сприяв знаходженню рейтингів впливовості телеграм-каналів. Аналіз фотоконтенту був застосований для унаочнення тексту й аргументації наукових роздумів.

Результати. Від початку повномасштабного вторгнення потреба в доступі до інформації збільшилася. Соціальні мережі та комунікаційні платформи почали впроваджувати власні новинні канали й активніше співпрацювати з уже наявними. Найпотужнішим вмістилищем останніх стала платформа «Телеграм». Там функціонує понад 100 каналів, серед них: Труха, Україна зараз, УНІАН та багато інших. За даними Детектор Медіа був створений рейтинг, що демонструє найпопулярніші телеграм-канали серед української споживацької аудиторії [13]. Подібні рейтинги публікують також інші медіа: The Village опублікував топ-100 Telegram-каналів України в липні 2022 року [18], онлайн-видання ZMINA опублікувало топ-10 Telegram-каналів, що протягом 2022 року найактивніше задовольняли інформаційні потреби споживацької аудиторії [14].

Сайт Telegator.biz, який надає послуги з розміщення рекламних постів у Telegram-каналах України подає топ-10 телеграм-каналів за 2023 рік у такому порядку: Труха, Україна Сейчас, Інсайдер UA, Україна Online, Телеграмна служба новин, Український телеграм, ТСН, Реальний Київ, УНІАН, Україна 24/7.

Сайт LB.ua публікує топ-10 публічних телеграм-каналів за 2023 рік [8]. На думку авторів сайту LB.ua, нині існує достатня кількість Telegram-каналів, що слугують містком для поширення російського контенту. Подібний процес є досить небезпечним для українського споживача, враховуючи анонімних авторів, що розповсюджують сумнівний контент і можуть підривати авторитет ЗСУ, влади та країни в цілому.

В. Жугай, Т. Кузнецова у своїй науковій праці «Особливості телеграм-каналів як новітніх інструментів медіа: український контекст» зазначають: «Науковці неодноразово приходять висновку щодо важливої

ролі Telegram-каналу у формуванні новинарного порядку дня, громадської думки в цілому» [5, с. 121].

Авторкою було знайдено добірку популярних телеграм-каналів серед читацької української аудиторії.

Подібні рейтинги не перелічують всі наявні телеграм-канали України, але демонструють їх високу популярність серед користувачів.

Серед Telegram-каналів є частина з анонімними власниками, що не дозволяє позиціонувати їх як достовірний ресурс, але інша частина — канали від офіційних медіа і є авторитетними ресурсами, що посиляються на інформаційні джерела.

На думку О. Васьківської, «Ключовим для цих каналів є оперативність у викладі інформації, лаконічність самих повідомлень та велика кількість мультимедій. Задля спілкування та отримання зворотної реакції підписників на повідомлення всі ці інформаційні канали використовують різноманітні смайли. Це стало чудовою альтернативою коментарям, які закриті від початку російсько-української війни» [3, с. 73].

Інформаційне поле Telegram не обмежується лише темою війни. Варто наголосити, що існують освітні, культурні, медичні, канали про здоров'я, виховання дітей тощо. Українська аудиторія використовує телеграм як потужний інформаційний канал, де цілодобово можна отримувати інформацію. Тож телеграм не використовується лише як месенджер, а й як альтернатива новинним ЗМК.

Дослідження месенджерів та платформ в Україні відбувається досить давно. Наукові кола цікавляться рівнем впливу на аудиторію, тематикою обговорення в них тощо. Прикладом є Київський міжнародний інститут соціології (КМІС). Він оприлюднив результати всеукраїнського опитування, яке фахівці проводили протягом 10–15 вересня 2021 року. Респонденти сформуливали таку статистику використання месенджерів українською аудиторією:

- вайбер — 73,6 % опитаних;
- месенджер фейсбук — 42,7 %;
- телеграм — 31,6 %;
- вотсап — 25,3 %;
- сигнал — 3,8 %.

Майже третина українців (18,7 %) не обмінюється повідомленнями з мобільного телефону в жодній з вищезгаданих платформ.

У липні 2022 року КМІС опублікував результати нового соціологічного дослідження, що продемонструвало масову публікацію новин

у просторі месенджерів. Його результати: 59 % респондентів надають перевагу отриманню новин через соціальні мережі; 41 % отримує новини через телеграм; 37 % — YouTube; 12 % — Facebook; 6 % — Viber.

На думку сучасних медіазнавців, «...зміни медіаландшафту...країни призвели до того, що замість сталого олігархізованого комплексу телеканалів виникли сотні онлайн-нових джерел, кожне з яких успішно виборює свою частку ринку» [4, с. 8].

Після повномасштабного вторгнення російської федерації рівень використання телеграму значно зріс. Український сайт LOOQME опублікував динаміку популярності телеграм-каналів. Дослідження охопило період з 14 лютого до 10 квітня 2022 року [1].

Подібна статистика сприяє висвітленню національних масштабів охоплення України телеграм-каналами та сервісами соціальних медіа для транслявання громадсько-політичних новин. На думку А. Бахметьєвої та О. Кирилова, описані тенденції варто вивчати: «З огляду ж на масштабне вторгнення Росії на територію України і застосування до українського населення усього комплексу методів гібридної війни, такі дослідження допомагають не лише зрозуміти специфіку новинного простору онлайн, а й виокремити найбільш дієві його канали та найефективніші методи просування громадсько-політичної тематики» [2, с. 7].

Telegram має низку особливостей, що робить його популярним серед представників різних інформаційних категорій: журналістів, лідерів думок, політиків, PR-менеджерів, блогерів, представників інформаційних сервісів, власників крос-медійних платформ. «Потенціал медійних можливостей нової електронної площадки забезпечив їй роль, альтернативної традиційним медіа, опінієтворчої платформи» [5, с. 121].

Telegram канали політиків, культурних діячів, популярних лікарів (наприклад, лікаря-педіатра Є. Комаровського) використовуються не лише як інформаційні майданчики, але й як окремий інструмент для PR.

Під час повномасштабного вторгнення РФ на територію України, телеграм-канали почали діяти як повноцінний інструмент конвергентної журналістики, що «...дають змогу диверсифікувати донесення інформації до користувачів» [5, с. 123]. Медіазнавці [6; 7] виокремлюють сильні сторони цього майданчика. Серед них: швидке інформування про події, мультимедійний контент високої якості, простота інформаційного викладення, дешеве виробництво контенту, доступність, легкість, лаконічність.

Серед негативних сторін варто виокремити маніпулятивні та фейкові можливості месенджеру [12], що використовуються під час інформаційної

війни, яка має місце нині на території України разом з військовим вторгненням агресора.

Набуття високої популярності офіційними телеграм-каналами не викликає питань та сумнівів, адже вони сприяють протистоянню ворога на інформаційному фронті та мотивації суспільства, формуванню медіаграмотності населення під час споживання інформаційних продуктів.

Прикладами такої мотивації стали останні події з підривом росіянами Каховської ГЕС, що призвело до екологічної катастрофи. Особливо гостро це відчувалося на тимчасово окупованих територіях, де терористи заборонили евакуацію населення. Прикладів донесення різної інформації, що висвітлює події під час війни у телеграм-каналах дуже багато. Подібні фото демонструють звірства окупантів, порушення усіх можливих прав людей, знущання над людьми, жах і смерть. Але, разом з тим, на таких світлинах видно силу духу українців, готовність гуртуватися та допомагати один одному в скруті, підтримувати та відстоювати свою незалежність.

Telegram-канали політиків нині позиціонуються як форма інтерактивного спілкування з аудиторією, особливо важливими сьогодні є офіційні канали Президента України В. Зеленського та його щоденні звернення до українців від 24 лютого 2022 року. Такі звернення є не лише інформативними, але й прекрасною альтернативною підведення підсумків дня війни, підняття морального духу нації, формування непорушної громадянської позиції. Звернення до народу з початку повномасштабного вторгнення щоденно публікуються саме в телеграм-каналах Президента України. Їх перепощують багато офіційних та неофіційних пабліків, що сприяє їх максимальному поширенню.

Висновки. Telegram став потужною альтернативою медіа в українському інформаційному просторі. Його популярність обумовлюється швидкістю інформування про події, мультимедійним контентом високої якості, простотою інформаційного викладення, лаконічністю та доступністю. Українці довіряють офіційним джерелам у паблікам, які мають високий рівень читабельності та зворотного зв'язку з аудиторією. Висока частотність використання телеграму українцями обумовлена не лише воєнним часом, але й доступністю та дешевизною використання, зручністю публікацій та прочитання, можливістю комунікації між користувачами телеграм-каналів та прозорою реакцією аудиторії на контент для власника платформи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Активність новинних телеграм-каналів до і після 24 лютого. Дослідження. LOOQME : вебсайт. URL: <https://marketer.ua/ua/activity-of-news-telegram-channels-before-and-after-february-24-research> (дата звернення: 24.10.2023).
2. Бахметьева А., Кирилова О. Специфіка презентації громадсько-політичної проблематики в соціальних медіа традиційними новинними ЗМІ під час війни в Україні. *Communications and Communicative Technologies*. 2022. Вип. 22. С. 5–14.
3. Васьківська О. Є. Особливості інформаційних каналів соціальних мереж під час російсько-української війни. Актуальні проблеми науки, освіти та суспільства в сучасних умовах : збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції. Полтава : ЦФЕНД, 2022. Ч. 2. С. 72–73.
4. Жесть України : вебсайт. URL: <https://t.me/+FjG6Z6UKA7czOWRi> (дата звернення: 30.11.2023).
5. Жугай В., Кузнецова Т. Особливості Телеграм-каналів як новітніх інструментів медіа: український контекст. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2021. Том 32 (71), № 6, Ч. 3. С. 120–125.
6. Коваленко А. Г. Онлайн-марафон в Telegram, як засіб просування культурного медіа продукту : робота на здобуття кваліфікаційного ступеня бакалавра; спец.: 028 — менеджмент соціокультурної діяльності ; наук. керівник Т. О. Козинцева. Суми : СумДУ, 2021. 50 с.
7. Медіаспоживання українців в умовах повномасштабної війни. 2022. *Oporaua.org* : вебсайт. URL: https://www.oporaua.org/polit_ad/mediaspozivannia-ukrayintsiv-v-umovakh-povnomasshtabnoyi-viini-opituvannia-opori-24068 (дата звернення: 12.07.2023).
8. Найбільші Telegram-канали: як вони пов'язані з нардепами і хто є містком для російського контенту? *LB.ua* : вебсайт. URL: https://lb.ua/news/2023/08/02/567841_naybilshi_telegramkanali_yak_voni.html (дата звернення: 30.11.2023).
9. Новини UA : телеграм-канал. URL: <https://t.me/+FjG6Z6UKA7czOWRi> (дата звернення: 30.11.2023).
10. Опитування. Київський міжнародний інститут соціології (КМІС). *Kiis* : вебсайт. URL : <https://www.kiis.com.ua/?cat=reports&lang=ukr> (дата звернення: 30.11.2023).

11. Третій день евакуації в Херсоні. Що зараз відбувається в місті. РадіоЕра : вебсайт. URL: <https://radioera.com.ua/tretii-den-evakuacii-v-hersoni-sho-zaraz-vidbyvaietsia-v-misti/> (дата звернення: 30.11.2023).
12. Соломенко Л. Соціальні мережі як джерело новинної інформації від початку російського повномасштабного вторгнення: основні тенденції використання. Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації. 2023. № 3 (55). С. 134–141.
13. Українці назвали найважливіші для них телеграм-канали: результати опитування. ZMINA info : вебсайт. URL: <https://zmina.info/news/nyaki-telegram-kanaly-najchastishe-pidpysuyutsya-ukrayinczi-rezultaty-opytuvannya/> (Дата звернення: 30.11.2023).
14. Шульська Н. М., Возняк О. О. Фейкові новини як елемент інформаційної війни. Modern research in world science : proceedings of the 2nd International scientific and practical conference. SPC «Sci-conf.com.ua». Lviv, Ukraine. 2022. P. 1015–1021. URL: <https://sci-conf.com.ua/ii-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-modern-research-in-world-science-15-17-maya-2022-goda-lvov-ukraina-arhiv/> (дата звернення: 29.11.2022).
15. Шульська Н., Зінчук Р. Медіаманіпуляції в умовах російсько-української війни (на прикладі локальних ЗМІ). Південний архів (філологічні науки). 2022. Вип. 90. С. 68–73. URL: <https://pa.journal.kspu.edu/index.php/pa/article/view/819> (дата звернення: 29.11.2022).
16. Як функціонують та завойовують аудиторію неінституціоналізовані новинні телеграм-канали українського сегменту : аналітичний звіт. Київ : ГО «Український інститут медіа та комунікації», 2023. 68 с.
17. Які Telegram-канали найпопулярніші в Україні і що з ними не так — дослідження. The Village : вебсайт. URL: <https://www.village.com.ua/village/city/city-news/330427-yaki-telegram-kanali-naypopulyarnishi-v-ukrayini-ta-scho-z-nimi-ne-tak> (дата звернення: 30.11.2023).
18. Bessarab A., Mitchuk O., Baranetska A., Kodatska N., Kvasnytsia O., Mykytiv G. Social Networks as a Phenomenon of the Information Society. Journal of Optimization in Industrial Engineering. 2021. Vol. 14. № 19. P. 17–24.
19. Dosenko A. K. The Phenomen of the multimodal service media text of the communication platform. State and regions. Series: Social communications. 2021. № 4 (48). P. 97–101.
20. Times of Ukraine : телеграм-канал. URL: <https://t.me/+FjG6Z6UKA7czOWRi> (дата звернення: 30.11.2023).

REFERENCES

1. Aktyvnist novynykh telehram-kanaliv do i pislia 24 liutoho. Doslidzhennia (2022) [Activity of news telegram channels before and after February 24] LOOQME : vebsait. <https://marketer.ua/ua/activity-of-news-telegram-channels-before-and-after-february-24-research> (data zvernennia: 24.10.2023).
2. Bakhmetieva A., Kyrylova O. (2022) Spetsyfika prezentatsii hromadsko-politychnoi problematyky v sotsialnykh media tradytsiinymy novynnymy ZMI pid chas viiny v Ukraini [The specifics of the presentation of socio-political issues in social media by traditional news media during the war in Ukraine]. *Communications and Communicative Technologies*. Vyp. 22. S. 5–14.
3. Vaskivska O. Y. (2022) Osoblyvosti informatsiinnykh kanaliv sotsialnykh merezh pid chas rosiisko-ukrainskoi viiny [Peculiarities of information channels of social networks during the Russian-Ukrainian war]. *Aktualni problemy nauky, osvity ta suspilstva v suchasnykh umovakh : zbirnyk tez dopovidei mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii*. Poltava : TsFEND, Ch. 2. S. 72–73.
4. Zhest Ukrainy : vebsait. URL: <https://t.me/+FjG6Z6UKA7czOWRi> (data zvernennia: 30.11.2023).
5. Zhuhai V., Kuznetsova T. (2021) Osoblyvosti Telegram-kanaliv yak novitnikh instrumentiv media: ukrainskyi kontekst [Peculiarities of Telegram channels as the latest media tools: the Ukrainian context]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Serii: Filolohiia. Zhurnalistyka*. Tom 32(71), № 6, Ch. 3. S. 120–125.
6. Kovalenko A. H. (2021) Onlain-marafon v Telegram, yak zasib prosuvannia kulturnoho media produktu [Online marathon in Telegram as a means of promoting a cultural media product] : robota na zdobuttia kvalifikatsiinoho stupenia bakalavra; spets.: 028 — menedzhment sotsiokulturnoi diialnosti; nauk. kerivnyk T. O. Kozyntseva. Sumy : SumDU, 2021. 50 s.
7. Mediaspozhyvannia ukraintsiv v umovakh povnomasshtabnoi viiny (2022). Oporaua.org : vebsait [Media consumption of Ukrainians in conditions of full-scale war.]URL: https://www.oporaua.org/polit_ad/mediaspozhyvannia-ukrayintsiv-v-umovakh-povnomasshtabnoyiviini-opituvannia-opori-24068 (data zvernennia: 12.07.2023).
8. Naibilshi Telegram-kanaly: yak vony poviazani z nardepamy i khto ye mistkom dlia rosiiskoho kontentu? [The largest Telegram channels: how are they related to people's deputies and who is the bridge for Russian

- content?] LB.ua : vebsait. URL: https://lb.ua/news/2023/08/02/567841_naybilshi_telegramkanali_yak_voni.html (data zvernennia: 30.11.2023).
9. Novyny UA : telehram-kanal [UA news: Telegram channel]. URL: <https://t.me/+FjG6Z6UKA7czOWRi> (data zvernennia: 30.11.2023).
  10. Opytuvannia. Kyivskiy mizhnarodnyi instytut sotsiologii (KMIS) [Survey. Kyiv International Institute of Sociology]. Kiis : vebsait. URL : <https://www.kiis.com.ua/?cat=reports&lang=ukr> (data zvernennia: 30.11.2023).
  11. Tretii den evakuatsii v Khersoni. Shcho zaraz vidbuvaetsia v misti [The third day of evacuation in Kherson. What is happening in the city now]. RadioEra : vebsait. URL: <https://radioera.com.ua/tretii-den-evakyacii-v-hersoni-sho-zaraz-vidbyvaetsia-v-misti/> (data zvernennia: 30.11.2023).
  12. Solomenko L. (2023) Sotsialni merezhi yak dzherelo novynnoi informatsii vid pochatku rosiiskoho povnomasshtabnoho vtorhnennia: osnovni tendentsii vykorystannia [Social networks as a source of news information since the beginning of the Russian full-scale invasion: the main trends of use.]. Derzhava ta rehiony. Serii: Sotsialni komunikatsii. № 3 (55). S. 134–141
  13. Ukraintsi nazvaly naivazhlyvishi dlia nykh telehram-kanaly: rezultaty opytuvannia [Ukrainians named the most important Telegram channels for them: survey results]. ZMINA info : vebsait. URL: <https://zmina.info/news/na-yaki-telegram-kanaly-najchastishe-pidpysuyutsya-ukrayinczi-rezultaty-opytuvannya/> (Data zvernennia: 30.11.2023).
- Shulska N. M., Vozniak O. O. (2022) Feikovi novyny yak element informatsiinoi viiny [Fake news as an element of information warfare] . Modern research in world science : roceedings of the 2nd International scientific and practical conference. SPC «Sci-conf.com.ua». Lviv, Ukraine. 2022. P. 1015–1021. URL: <https://sci-conf.com.ua/ii-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-modern-research-in-world-science-15-17-maya-2022-goda-lvov-ukraina-arhiv/> (data zvernennia: 29.11.2022).
14. Shulska N., Zinchuk R. (2022) Mediamanipuliatsii v umovakh rosiisko-ukrainskoi viiny (na prykladi lokalnykh ZMI) [Media manipulation in the conditions of the Russian-Ukrainian war (on the example of local mass media)]. Pivdennyi arkhiv (filolohichni nauky). Vyp. 90. S. 68–73. URL: <https://pa.journal.kspu.edu/index.php/pa/article/view/819> (data zvernennia: 29.11.2022)

15. Iak funktsionuiut ta zavoiovuiut audytoriiu neinstytutsionalizovani novynni telehram-kanaly ukrainskoho sehmentu : analitychnyi zvit (2023) [How non-institutionalized news telegram channels of the Ukrainian segment function and win an audience: an analytical report] . Kyiv : HO «Ukrainskyi instytut media ta komunikatsii», 68 s.
16. Iaki Telegram-kanaly naipopuliarnishi v Ukraini i shcho z nymy ne tak — doslidzhennia [Which Telegram channels are the most popular in Ukraine and what is wrong with them — research]. The Village : vebсайт. URL: <https://www.village.com.ua/village/city/city-news/330427-yaki-telegram-kanali-naypopulyarnishi-v-ukrayini-ta-scho-z-nimi-ne-tak> (data zvernennia: 30.11.2023).
17. Bessarab A., Mitchuk O., Baranetska A., Kodatska N., Kvasnytsia O., Mykytiv G. (2021) Social Networks as a Phenomenon of the Information Society. Journal of Optimization in Industrial Engineering. Vol. 14. № 19. P. 17–24.
18. Dosenko A. K. (2021) The Phenomen of the multimodal service media text of the communication platform. State and regions. Series: Social communications. № 4 (48). P. 97–101.
19. Times of Ukraine : telegrame-chanal. URL: <https://t.me/+FjG6Z6UKA7czOWRi> (data zvernennia: 30.11.2023).